

Igor Zabel

Kako postaneš drugačen človek ali Noč v Ljubljani

The summer evening had begun to fold the world in its mysterious embrace.

Joyce: Ulysses, 13:1

To je zgodba o tem, kaj se je Petru dogajalo v neki zgodnjepoletni noči in kako mu je navsezadnje srečanje z dekletom po imenu Valerija čudno spremenilo življenje. Nenavadno je, da se je to zgodilo v času, ko je bil Peter prepričan, da si je življenje prav dobro uredil; bil je zadovoljen z njim, s sabo in s svetom, zato ni pričakoval kakšnih sprememb in si jih ni želel. Pa vendar po tisti noči ni bil nikoli več tak, kot je bil prej.

Bilo je v petek, malo pred sedmo zvečer. Ko je zapiskal telefon, Peter ni takoj vstal z zofe, na kateri je v mlačnem, dišečem zraku, ki je prihajal skoz odprta vrata francoskega balkona in polnil sobo, sladko utrujen in prijetno brezdejen ležal že skoraj uro – odkar se je pripeljal iz službe in nekoliko nemarno odložil obleko na stol. Seveda je najprej leno pomislil, da bo tale pogovor prepustil telefonski tajnici, vendar je vedel, kdo kliče, zato je vseeno spustil bose noge na tla in se stegnil do mizice po slušalko. Ni se motil, res je bila Marjana. O, zdravo. Ja, ravno je prišel, mogoče pred desetimi minutami. (Če malo v miru leži, je to čisto njegova osebna stvar, in danes je to po vsem tistem sranju res zaslužil.) Ja, se je zavleklo, je raje ostal danes malo dlje, kot da bi hodil v soboto ali nedeljo nazaj. Ja seveda drži, saj sta zmenjena. Zdajle je ... sedem bo, se pravi, recimo, ob osmih. Jo bo pobral kar na križišču. Ne, danes ne bi gor hodil, je utrujen pa malo tečen. (In se mu seveda ne da poslušati njenega papana, za katerega bi težko rekel, kdaj je bolj neznosen – kadar politizira ali kadar poskuša duhovičiti. Danes absolutno in za nobeno ceno ne.) Ne, so dobili sendviče pa sok pa kavo. (Zdajle res ne bi spravil vase niti žlice prave domače goveje župce in še manj požirka tiste gnusne špiritne brozge, ki jim jo pošilja stric Pepe z Dolenjskega in jo ponujajo, komurkoli jo morejo, kot "pravi domači sadjevček". Ampak en martini dry pri Cezarju bi se mu prilegel, Feliks ga zna zmiksati. Mogoče bi res lahko zvečer skočili še do Cezarja.) No, v redu, drži, ob osmih nulanula bo na vogalu, se vidita, čau.

(Nekaj minut pred osmo je Peter po naključju prvič videl Valerijo, čeprav tega ni vedel; Valerija seveda tudi ne. Ko se je peljal proti križišču, kjer je bil zmenjen z

Marjano, je s koticom očesa opazil skupino srednješolcev, slikovito opravljenih v oblačila iz usnja in džinsa, obilno okrašena z žeblički, in opremljenih z ustreznimi modnimi dodatki. Takrat je Valerija stala poleg fanta z oranžnimi lasmi, ki jo je prav prijazno držal čez rame. Skupina je za trenutek pritegnila njegovo pozornost. Kaj so neki tile, si je mimogrede mislil, pankerji niso, nimajo pravih frizur, poleg tega pa je bilo panka neizprosno konec že pred koliko? petimi leti?, a so mogoče metalci, mogoče bi lahko bili, jah, pa se mu vendarle zdi, da mogoče vseeno niso. Presenečen je ugotovil, da sploh ne ve, kaj se v zadnjem času posluša, ne vem, ne vem, malo sem že ven iz teh stvari.)

Okrog desetih so v udobnih pletenih stoli z rožastimi blazinami pred Caesar's Clubom ležerno sedeli Peter, Marjana, Robert, Angelika in Tonči. Roberta in njegovo dulčinejo sta srečala na Šušarskem mostu, kje pa drugje, Marjana je bila navdušena, pejmo se kam uvest, zanj je Robert nadavtoriteta, pravi, da je "karakter", to pomeni, da je absolutno v vrhu njene vrednostne lestvice. Tonči pa se jim je potem nekje nekako prilepil (kot po navadi) in je zdaj (kot po navadi) parazitiral in stresal svoje bolne flance. Ozirali so se po temačni Florjanski ulici (Peter je bil od doma navajen, da je Florjanski ulici in Kongresnemu trgu vedno rekel Florjanska ulica in Kongresni trg in dolgo sploh ni vedel, da imata še kakšno drugo ime), medtem ko je Feliks s svojo ironično ustrežljivostjo odlagal na mizico naročeno pijačo (za Petra martini dry z olivico) in opletal s čopom.

Robert in Angelika sta bila pravzaprav Marjanina prijatelja, še s faksa. Peter je bil do Angelike indiferenten in Marjana v bistvu tudi (če si ni po tihem sploh mislila, da je koza, ki je kdove kako ujela "takega karakterja, kot je Robert" – Marjanine besede). Angelika je bila tu pač zaradi Roberta, kakšna posebna pridobitev za družbo sicer ni bila, motila pa tudi ni. Nasprotno je Peter Roberta prenašal zgolj in samo zaradi Marjane, ki je imela o njem, kot rečeno, zelo visoko mnenje. (Marjana je imela včasih kakšne čudne popadke, in tole navdušenje za Roberta ni bil najmanj čuden med njimi.) Zato je bil Peter o njem strateško tiho in je na takšnih večerih (na srečo niso bili zelo pogosti, ker je imel Robert po lastnih besedah veliko opravkov – ukvarjal se je z "vizualnimi komunikacijami", poleg tega pa še z nekakšnimi nejasnimi kšefti – pa tudi veliko prijateljev) molče trpel in ga (brez pravega zadoščenja) sam pri sebi zmerjal s kretenom, volom, butlom idiotskim in kar je še takšnih oznak. Peter recimo ni nikoli prenesel, da bi ga kdo klical "Pero", ampak Robert ga ni klical samo "Pero", ampak celo "Perči". Poleg tega je bil Robert tiste vrste človek, ki mu ni nerodno na glas povedati svoje mnenje o vsem, kar ve ali pozna; vedel ali poznal pa je tako rekoč vse, torej je na glas pripovedoval svoje mnenje o tako rekoč vsem in vmes tituliral Tončija z Antonom, Petra pa s Perčijem. "Very funny," kot bi rekel Bugs Bunny ali kdo že. Peter je razmišljal, ali naj mu ob ugodni priložnosti reče "Robči", vendar je dojel, da bi bil to kaj boren štos, ki bi le potrdil, da se podreja igri, ki jo vodi Robert; pa še Marjana bi bila lahko užaljena, ko je tako občutljiva za vse, kar je povezano s tem butastim, gobezdavim reklamarnjem. "Vizualne komunikacije", pa ja.

Mogoče je bilo prav srečanje z Robertom krivo za vse, kar se je potem zgodilo. V resnici je namreč Peter nameraval ta večer preživeti z Marjano, lahko bi se recimo odpeljala do kakšne restavracije, ki je odprta malo dlje, na pozen prigrizek in kozarec chardonnaya. Namesto tega pa je sedel pred Cezarjem na Florjanski, na eni strani je imel Roberta, ki je živahno pripovedoval insajderske podrobnosti o nekakšnih spletkah v zvezi z organizacijo kongresa Evropske zveze ljubiteljev vizualnih komunikacij, ki naj bi bil to jesen v Ljubljani, kaj da ga serje Frenk (dipl. ing. arh. France Knez, predsednik slovenske sekcije in generalni tajnik organizacijskega odbora), kaj odločilnega je on sam, Robert, povedal Perryju (prof. Percevalu Smithu, dolgoletnemu predsedniku Zveze) in kakšno nemogoče vino so stregli na sestanku, na drugi Tončija, ki je, kot vselej, mlel nekaj o težavah in odgovornostih, ki jih ima kot pomočnik namestnika vodje nekega pododdelka v Narodni in univerzitetni knjižnici. Ampak Tončija bi (tako se mu je zdelo) še nekako prenesel – tako daleč je že bil. Zato se je, potem ko ga je Robert že sedemdesetič ali morda celo osemdesetič prijazno poklical "Perči", odločil, da se bo tele družine počasi rešil, Marjana gor ali dol. (Kaplja čez rob je bila, ko je Robert s prav cezarjevsko gesto zakrožil nad praznimi kozarci na mizi – Peter se je že veselil, da bo moral Robert zdaj končno res oditi, saj je prej, ko je Marjana predlagala, da bi se šli kam uvest, nekaj momljal, da ima še opravke, menda bi moral še celo skočiti v atelje ali kamorkoli že, no ja, za deset minut se bo pa vseeno usedel – in veličastno naročil Feliksu, ki je pospravljal sosednjo mizo: "Sreči – Sreči! smo prav slišali? velikemu Feliksu je rekel Sreči! – daj, dostavi omizju še en raund!") Tako je, lepo jo bo stisnil (kaj naj jim reče: "Utrujen sem, danes sem ves dan delal," ta je sicer precej resnična, ampak premalo prepričljiva, "glava me boli," mogoče, "slabo se počutim, najbrž imam vročino," to je pa preveč, Marjano bo skrbelo, navsezadnje bo hotela še z njim, povrh pa mu bo dala še jasno vedeti, kako se žrtvuje zanj, no ja, mogoče se bo kje še kaj pokazalo, drugače bomo pa že kako) in potem sam stopil recimo še na eno pozno pivo ali dve, v tisto prijetno reč pri Šušarskem mostu, mogoče, ali pa v BertiBar.

Presenečenja so vedno mogoča in Petru je šlo takrat nenadoma vse kot po maslu. Kazalo je že na najhujše – Robert je namreč nenadoma začel razpredati scenarije, kako bi šli zdajle lahko vsi skupaj počasi v "diskič" (na svoj "stjudijo" in tiste nujne opravke je očitno pozabil, pesjan) in kako bi se lahko "bajdevej" "pičl" še na en "drinki" tja zraven "Šuštija"; groza, Tonči je takoj začel mencati kot cucek, očitno je razmišljal, koga bo najlaže namolzel za vstopnino in za pijačo, Marjana (včasih je prava koza, to je treba priznati) je imela v trenutku od ganotja vlažne oči (Robert je rekel, če gremo v disko!) in bi šla za njim menda celo na koncert sodobne slovenske komorne glasbe v malo dvorano Cankarjevega doma (na krstno izvedbo "Migljani" za preparirani klavir, sopran, bas, trobila in šest pavk) – tedaj pa je Marjana, strela z jasnega, nenadoma prebledela in rekla nekaj zelo nedostojnega: spomnila se je namreč nečesa, na kar je v navalu čustev, ko so srečali Roberta, čisto pozabila. Peter si ni nikoli mislil, da bo moral biti kdaj hvaležen teti Beti, pa čeprav posredno. Ampak

vsaka stvar je kdaj za kaj koristna, celo teta Beti. Teta Beti je bila mitološka prikazen, ki je baje živela v Stahovici; toda po tem, kar so Marjana in njeni doma pripovedovali o njej, in po čisto posebnem, spoštljivo prestrašenem glasu, ki so ga samodejno uporabili, že kadar so izrekli le njeno ime, je Peter dolgo sklepal, da bi jo bilo treba uvrstiti nekam v družino Gorgon in da so njen pravi dom meglene goličave ob Stiksu; potem jo je nekoč pri Marjani skoz polodprta vrata za kratek trenutek videl v živo (ona njega na srečo ni) in presenečeno ugotovil, da ni napravila nanj nobenega posebnega vtisa. Čisto navadna sitna babnica pač. Izkazalo se je, da sta se Marjanina mama in teta Beti dogovorili, da bo Marjana (ki je, kot po navadi, sploh nista vprašali za mnenje) prinesla v Stahovico nekakšne sadike, ki jih je mama kupila zanjo v Ljubljani (mogoče tudi niso bile sadike, ampak kakšna kopalnična oprema, nemara mešalna baterija, Marjana je pripovedovala tako hlastno in s toliko nedostojnimi izrazi – to sicer pri njej ni bilo navadno – da se nekaterih stvari preprosto ni dalo jasno razumeti), ker pa teta potrebuje te sadike (ali kopalnično opremo) pred osmo zjutraj, ko ima naročene delavce, njihov avto pa je na servisu (točno, z menjalnikom nekaj ni bilo v redu, grozno je škrtalo, če si prestavil iz druge v tretjo), mora zdaj Marjana na avtobus ob pol šestih, to pomeni, da mora vstati najkasneje OB POL PETH. To je bil konec zgodbe o disku, Marjana je namreč za spanje bolešno občutljiva. Kadar mora vstati tako zgodaj, si potem ves teden ne opomore in je še bolj zoprna kot navadno, zoprna kot ..., kot ..., kot ne vem kaj. (Kdaj se bo ta punca že enkrat postavila na zadnje noge, je razmišljal Peter; zdaj ja ni več osnovnošolka, da bi morala požirati takšne stvari. Zato je pa potem tolikokrat sitna; to moram prenašati pa jaz. Ha, pa si zdajle vseeno ne more kaj, da ne bi zmagoslavno vzkliknil: živio, teta Beti, tale tvoja poteza mogoče res ni prava, je pa nedvomno ob pravem času.) Marjana je skoraj zajokala, a odgovornost do tete Beti je zmagala celo nad navdušenjem za Roberta, ki se mu je zdaj, ko je videl, kako stvari stojijo, nenadoma spet mudilo, pobasal je Angeliko, lahkotno sprejel Petrovo ponudbo, da bo plačal tole zadnjo rundo, čeprav jo je sam naročil (vseeno pa je bil Peter vesel, da se ga je iznebil tako poceni), in se spustil po Florjanski navzdol ter pustil za sabo le zrak, ki je še trepetal od njegove gobezdave prisotnosti in dragih dišav. (Drugi, manjši čudež, pa vendar vreden omembe: v tistem trenutku je Tonči, ki je videl, da se tu ne bo dalo nikogar več navrtati, in ki je že povedal večino tega, kar ima navadno povedati, na drugi strani ulice opazil neke znance – ki so bili nad tem opazno nenavdušeni – in se obesil nanje, za njim je za kratek čas ostal le nekakšen plehek občutek.) Tako sta pred Cezarjem obsedela le še Peter in Marjana in čakala, da bo Feliks prišel poračunat. In zdaj? Če ne bi bilo Roberta in njegovih nakladanj, bi Peter zdajle odpeljal Marjano domov in jo prišel naslednje jutro iskat z avtom. (Da si ne bi kdo mislil, da ne ve, kaj je dolžnost.) Vendar si je nujno moral sprati Roberta iz želodca, zato ni opustil zamisli, da bi stopil še do Bertija (Šušterski je po logiki stvari odpadel, ker je bilo glede na Robertove scenarije zelo verjetno, da bi tam spet naletel nanj; nein, danke.) Torej: "Kaj storiti?" (V. I. Lenin, STM, 3. letnik gimnazije) Možgani so mu delali kot mašina,

kombinirali, preverjali vrzeli, povezovali in že čez nekaj trenutkov je Peter obupani, otopeli Marjani postregel s temle projektom. Ti, Marjanca, ji je rekel (Marjana naslavljanja z "Marjanco" ni preveč dobro prenašala, mogoče tudi zato, ker jo je tako klicala teta Beti; to je bilo torej prijateljsko draženje, malo zato, da bi jo zdramil iz apatije, ki jo je obšla, in malo iz blage maščevalnosti za reklamarijeve "Perčije", ki jih je moral požirati – Robert Marjani, prav presenetljivo, ni rekel "Marjanca", temveč "Mary Ann"), nima smisla, da vstajaš tako zgodaj. Posodil ji bo svoj avto; naj se zdajle odpelje lepo domov in gre spančkat, jutraj pa lahko spi lepo do sedmih, pa bo vseeno prišla pravočasno v Stahovico, zajtrk in kavico bo že dobila pri teti Beti, on, Peter, bi sicer z veseljem šel z njo tako rekoč kamorkoli, ampak ne v Stahovico, ker še ni bil uradno predstavljen in teta Beti pravzaprav sploh ne ve zanj in bi bil srečen, če še nekaj časa ne bi izvedela (Marjana se je začuda strinjala, najbrž se tudi njej ni dalo prenašati navzkrižnih zasliševanj na štiri oči in poslušati življenjskih nasvetov izkušene stare tercijalke; vse ima svoje meje, celo teta Beti), temveč se lahko dobita okrog poldneva in se odpeljeta na kosilo v kakšno primestno gostilno, ali pa še bolje, naj se iz Stahovice pripelje kar k njemu, bo pripravil kaj lahkega za pod zob in dal kakšno buteljko na hladno, on gre sicer zdajle tudi domov (sicer malo po ovinkih, he, he ...), ampak si prav želi še malo hoditi, ker je ves dan zijal v računalniški zaslon, zato bo šel peš, ko mu bo dovolj, bo pa vzel taksi, na, tukajle so ključi, seveda pa gre vsekakor z njo do Šentjakobskega trga, do avta. (Vžgalo je. Vžgalo je! Marjana je bila najbrž še vedno v hudem šoku. Nobenih pripomb ni imela, še celo hvala je rekla. Še pred nekaj trenutki je bilo videti vse tako brezupno, zdaj pa je vznikal en čudež za drugim.) Šla sta torej do avta, vzela je ključe, še enkrat potrdila, da pride naslednji dan na lanč (Peter ji je medtem v svojem navdušenju že obljubil široke rezance z lososom ali pa koktejl z rakci, kar bo hotela, ali pa oboje, če bo hotela), čau, in se je odpeljala.

Polnoč je že minila, ko je Peter sedel na betonski zidec pred BertiBarom, malo vstran od največje gneče in precej v mraku (to je bilo strateško skrbno premišljeno; Robert bi se mogel prikazati tudi tu, če ne on, pa Tonči ali kdo tretji, s katerim se mu nocoj res ni dalo več komunicirati), k nogam pa je odložil plastični kozarec s pivom. Ta plastika, to je bila pri Bertiju nova pridobitev, Peter jo je (nekoliko neprijetno presenečen) videl tokrat prvič, res pa je, da ga že kar nekaj časa ni bilo sem. Prej si tu dobil pivo v elegantno zakrivljenih steklenih kozarcih, tisti za italijančka so imeli celo peclje, zdaj pa so gostje, ki so hoteli postavati zunaj, pred lokalom – in to so bili skoraj vsi, ki so se počasi pritepali sem, potem ko so ob desetih in enajstih začeli zapirati druge barčke – dobili pivo le še v tej nemarni plastiki, kot na gasilski veselici. Menda so pokradli in razbili preveč kozarcev, najbrž je res, da to ni poceni, in še kar naprej moraš paziti na črepinje, vendar pa je stil tudi nekaj vreden; sploh so si prej bolj prizadevali, zdaj jim posel teče in mislijo, da je vseeno, če malo popustijo in ti dajo tole reč, ki je še dobro prijeti ne moreš, ker je plastika tako mehka in se upogiba. (Tako je pač v Ljubljani, stvari se navadno začenjajo z velikimi kanoni, potem pa gre počasi, ampak lepo vztrajno navzdol.) Na prostoru pred barom je bilo zdaj veliko ljudi

(in kar naprej so prihajali še novi), ki so stali v skupinicah s kozarci (recimo pač temu kozarci) v rokah in glasno govorili, vmes pa se je vedno znova, zdaj s tega zdaj z onega konca, oglašal hrskajoč zvok praznega plastičnega kozarca, ki ga je kdo narobe obrnjenega položil na tla in ga nato odločno pohodil. (No, Berti, ljudje imajo novo zabavo, na tole najbrž nisi računal, kaj; Berti je res poslal nekoga, da je križaril med ljudmi ter zbiral in odnašal prazno plastiko, fant je bil nadarjen, takoj je videl, kdo je končal, in je bil v trenutku pri njem; pa tudi to ni veliko pomagalo, kozarci so še kar hrskali.)

Kdaj je Peter sploh opazil Valerijo? Nenadoma se je zavedel, da že nekaj časa sedi na zidcu malo naprej od njega, v črnem usnjenem jopiču, popikanem s srebrnimi žeblički, v značilni nesrečni in samopomilovalni drži, sključena naprej, z obema rokama si je podpirala glavo, dolgi lasje so ji segali skoraj do kolen. Takrat se je tudi spomnil, kako se je pred kratkim nedaleč od njega spričkala skupina srednješolskih rokerjev, lajali so eden na drugega, potem je Valerija povedala visokemu tipu s kratkimi, oranžno pobarvanimi lasmi (prav tistemu, ki jo je prej objemal okrog ramen), da je "prekleta pizda zafukana", ta ji je kratko revsnil nazaj: "Fakju," se obrnil k drugim, gremo, pustimo babo zmešano, in so res šli, Valerija pa se je jezna, užaljena in nesrečna sesedla na zidec in tam občemela. Peter je takoj začutil solidarnost, imaš tudi ti pokvarjen večer, punči, si je mislil, poznam te stvari, poznam.

Peter je pogledal na uro, kmalu bo dve, ob dveh bi menda morali zapreti, ampak če bo Berti dobre volje, bo točil še malo dlje. Zgodilo se je že, da si dobil pijačo še tudi ob treh. Ampak vseeno bi bilo dobro, če bi si zdajle priskrbel še eno pivo, za vsak primer. Po drugi namreč nikoli ne veš, kdaj boš naenkrat zaslišal Bertija, kako kruli "tazadna runda", in to res pomeni zadnjo rundo, tu Berti ne pozna heca. V tistem trenutku se je zgodila tista nepričakovana stvar. Valerija se je obrnila k njemu in ga vprašala, a maš kak cigaret, Peter žal ni imel nobene cigarete (je namreč že dolgo zaprisežen nekadilec, sedemindvajsetega bo štiri mesece, kako čas hiti), a takrat ga je popadel navdih (tudi njemu se kdaj zgodi kaj takega), naredil je resen, razumevajoč obraz, potrudil se je, da ne bi bil videti zafrkantski, podcenjevalen ali preveč pokroviteljski, in omenil, da sicer nima cigaret, na žalost, se pa ravno odpravlja še po eno pivo, bi to kaj pomagalo, a bi ona tudi enega? In že ga ni bilo več. Pred šankom se je malo prerival, pa je bil na vrsti vseeno še kar kmalu (glede na okoliščine, namreč; pri Bertiju je veliko gostov, točita pa samo dva, ki pri tem še računata, tako da se moraš za pivo včasih boriti z bojevitostjo in voljo do preživetja džungelske živali, pa še celo tako moraš kar dolgo čakati). Punca je še kar čemela tam in očitno še vedno premlevala mračne misli. Peter se je usedel na svoje staro mesto, ponudil drugo pivo Valeriji, kot da je to najbolj samoumevna stvar na svetu, Valerija ga je presenečeno pogledala (mogoče je pozabila nanj, ali ga je prej presižala, ali pa je mislila, da govori kar tako, mogoče pa s svojimi zamorjenimi mislimi ni ničesar prav dojela), se malo vzravnila, sunila lase nazaj in vzela kozarec, če se temu lahko reče kozarec. Peter je dvignil svoj kozarec, pravzaprav je gib bolj nakazal, da se ne bi kaj polilo, in namesto na zdravje

rekel "Peter", in zdaj Valerija ni imela druge možnosti, kot da je tudi ona povedala svoje ime, Peter je menil, da je to fino ime, Valerija pa je rekla, oh ja, ne vem.

Tam okrog pol tretje je Peter počasi, s komaj opazno negotovostjo v gibih prodiral proti domu in se oziral, ali bo od kod pripeljal kakšen taksi. (Slabih deset minut kasneje mu je tudi res uspelo, da ga je dobil.) Bil je utrujen in že malo zaspan, vendar pomirjen. To je bilo torej srečanje, ki je Petru spremenilo življenje. Resda ni odtlej živel nič drugače kot poprej, toda v svojih pogledih na svet je zdaj zaznaval nov, komaj opazen in tako rekoč nedoločljiv odtенок, ki mu je dokazoval, da je postal drugačen človek. Valerijo je včasih še srečal; v mestu, kakršno je Ljubljana, se temu skoraj ni mogoče izogniti. Pokimala sta si in si rekla "živio", pogovarjala pa se nista nikoli več.